

Caletes, torre de les (HIST)

La torre de les Caletes és l'única de les torres de guaita que hi ha actualment al terme municipal de Benidorm. Des de l'edat mitjana i fins al segle XVIII, se n'edificaren moltes al llarg del litoral del Regne de València. Des de la torre del Sol del Riu, al nord de Castelló fins la torre de La Horadada, al sud d'Alacant hi ha més de 65 torres de guaita, la missió principal de les quals era la vigilància del litoral per tal de donar avís a les poblacions properes de l'arribada de naus enemigues, especialment dels pirates nord-africans. No estaven pensades per a suportar grans atacs, però com que ordinàriament els atacs corsaris eren incursions menors, també tenien missió defensiva i sí que podien resistir uns pocs dies si els atacants eren poc nombrosos.

La torre de les Caletes no es pot analitzar aïlladament, sinó en relació amb la resta d'elements defensius del seu entorn. Per una banda, estaven la torre de l'Aguiló (que primitivament es deia d'En Aguiló) i el castell de Benidorm amb els quals mantenia un contacte visual. Per altra banda, es relacionava també amb la torre de l'Albir, o torre de la Bombarda, amb la qual no tenia contacte visual però si mitjançant els *atalladors*.

Per tant, la torre de les Caletes, situada a l'extrem meridional de la serra Gelada, formava part d'un dens sistema de vigilància que incloïa tot el litoral valencià. Les torres estaven situades a una distància mitjana d'una milla valenciana, uns sis quilòmetres, que era la distància que un home recorria a peu en una hora. Aquesta és la distància que separa la torre de les Caletes de la torre de la Bombarda, a l'altre extrem de la serra Gelada, dins de l'actual terme municipal de l'Alfàs del Pi. En canvi, estava més pròxima del que és habitual del castell de Benidorm. Actualment, hi ha una carretera que conduïx fins a la torre però en segles anteriors el camí era molt accidentat i dificultós a causa dels barrancs, i es tardava una hora en aplegar-hi, caminant des de Benidorm.

Per la seua morfologia i segons la classificació que en va fer Menéndez Fueyo, pertany al grup III, o siga que és de planta circular i forma troncocònica. És el tipus de torre que es va edificar a la segona meitat

del segle XVI, en temps de Felip II. Com que la primera menció que se'n fa és de 1561, podem suposar amb molt de fonament que la construcció cal situar-la en els anys que van entre 1552 i 1561. Les corts valencianes de 1552 aprovaren que els ingressos d'un nou impost sobre la seda es dedicaren a la defensa. El virrei, duc de Maqueda, ordenà aleshores la construcció d'algunes noves torres i la redacció de les primeres *Ordinacions per a la defensa marítima*, publicades el 1555. Cal suposar que la torre de les Caletes es construiria en aquest moment. Com a material constructiu es va utilitzar la maçoneria recoberta externament d'algeps i no els carreus de pedra. La maçoneria està feta amb pedres irregulars de la zona (saulons i calcàries) unides amb un morter de calç i grava que s'utilitzà també per al recobriment exterior. És un material més econòmic que els carreus i absorbeix millor els impactes dels projectils de les armes de foc. Però l'ús de la maçoneria té l'inconvenient de resistir pitjor les inclemències atmosfèriques i si no hi ha un manteniment continuat és difícil evitar que s'enrune. A principis del segle XVIII, es diu en un informe que *a caydo la quarta parte de la barbacana de esta torre y si no se compone acabara de caer la demas*. Però el deteriorament més greu ha estat provocat per l'acció humana: segons Orts Berdín, en finalitzar la Guerra del Francés i retirar-se els soldats de Napoleó, els anglesos bombardejaren i destruïren el castell de Benidorm i les torres de les Caletes i l'Aguiló: *bombardearon también las torres del Aquilón y Caletes, arrojaron al abismo los cañones de ésta y sustrajeron un catalejo antiguo de gran alcance, prendiéndole fuego a su retirada si bien no se incendió por completo, gracias á que los torreros escondidos en la inmediata cueva del Azno, al reembarcarse los incendiarios, dominaron las llamas y salvaron parte de sus muros calcinados*.

Per aquestes causes ha desaparegut una part de la torre, aproximadament la meitat superior. Actualment, l'exterior de la torre ha perdut la capa d'algeps i hi ha perill, si no es prenen precaucions, que continue la degradació per la caiguda de materials de la base del mur. El 1870, l'alçària era encara de 9,2 m., mentre que actualment és de 7 m., la qual cosa vol dir que l'erosió ha complementat la destrucció humana i continuarà si no es prenen

mesures per a la conservació. Actualment, el que queda de la torre és un cos massís, sense parets interiors, però en 1870 encara quedava una paret de 2,2 metres d'alçària i d'1,5 m. de gruix.

La torre de les Caletes està construïda sobre un promontori que s'endinsa en la mar, per la qual cosa és un lloc molt apte per a la vigilància d'un sector en què solien amagar-se les naus corsàries i que, per tant, implicava un greu perill per als cristians. Al segle XV, quan encara no estava edificada la torre, la ciutat de València va pagar quaranta lliures a Guillem de Vic per tal que organitzara la instal·lació de huit soldats a les penyes de l'Albir i cap de Moraira. Benidorm havia estat atacat per sorpresa i els corsaris s'emportaren la majoria dels seus habitants, per la qual cosa el lloc havia quedat quasi despoblat. Per evitar nous atacs per sorpresa calia vigilar bé el sector de la serra Gelada, on les nombroses caletes permetien ocultar-se els corsaris. Un altre punt perillós era l'illa de Benidorm, on podien amagar-se les naus sense ser vistes des de Benidorm. La vigilància conjunta de la torre de les Caletes, de l'Aguiló i del castell de Benidorm, permetia minimitzar el perill d'una zona que Lluís Fajardo va denominar *la porta d'Alger* perquè a causa de l'escassa població cristiana de la zona, els musulmans nord-africans podien entrar impunement en territori cristià. Per la seua situació, la torre de les Caletes podia controlar l'arribada de naus corsàries tant a l'illa Mitjana com a les penyes de l'Albir i les caletes de Benidorm. No tenia comunicació visual amb la torre Bombarda, però sí, mitjançant un soldat que passava el segur. En canvi, estava ben comunicada visualment amb la torre de l'Aguiló i amb el castell de Benidorm, i es podien fer senyals de foc o de fum i advertir Benidorm, Polop i altres poblacions del perill corsari.

El promontori sobre el qual està edificada la torre de les Caletes té un important penya-segat a la banda oriental. La torre està construïda precisament al seu costat, amb la qual cosa estava protegida d'atacs per aquest sector. Per la banda occidental, en canvi, el promontori s'inclina suaument cap a la mar, per la qual cosa sí que hi havia perill d'atacs.

La torre tenia una plataforma massissa d'uns 7 m. d'alçària per tal de resistir millor els treballs de sapes i els impactes de l'artilleria. A continuació, hi havia

una o dues sales utilitzades com a magatzem de l'armament i dels aliments i també per a l'allotjament dels guàrdies. A la plataforma superior, hi havia garites per a la vigilància i tot el necessari per fer senyals de foc i fum. Aquestes sales estaven comunicades mitjançant una escala, probablement de fusta, ja que Orts Berdín parla d'un incendi provocat pels anglesos.

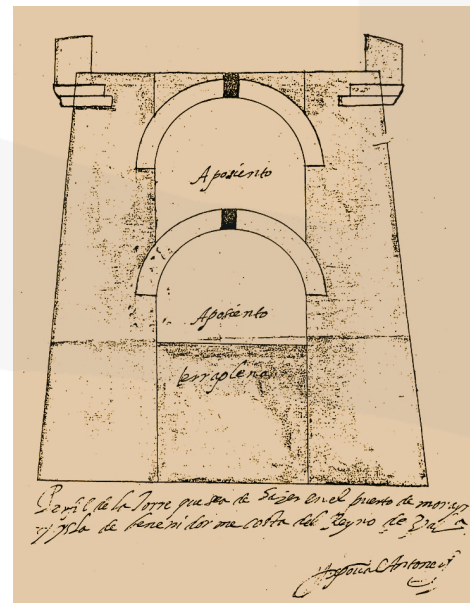
A causa del deteriorament que ha patit, no podem saber amb certesa si hi havia elements per a les defenses actives: canoneres, troneres o matacans. Però és lògic pensar que, almenys a finals del segle XVII, hi hauria alguna d'aquestes obertures per a les armes de foc dels defensors, especialment les dues primeres. Vespasià Manrique en 1673 la cita com *Torre ò Castell de les Escaletes*, la qual cosa és poc usual. El més normal era anomenar torre a l'edifici de vigilància i castell a l'edifici defensiu, que per altra banda presentaven morfologies diferents. Per tant, es pot suposar amb prou de fonament que com hi havia alguna peça d'artilleria tindria les adequades canoneres. Reforça aquesta hipòtesi el fet que per la seua situació fóra més fàcil d'atacar per mar. Per l'informe d'Antonelli, sabem que el 1561 hi havia un morter i, per un altre de 1709, sabem que en aquesta data hi havia un canó de set lliures inutilitzat: *Y ymporta mucho que este cañon se monte por refugiarse a la torre muchas embarcaciones.*

Sí que tenim certesa de l'existència de les defenses passives. Es tracta de l'alambor, l'esperó, la porta alçada i la barbacana. L'alambor és un talús exterior dels murs que en incrementar la seua inclinació dificulta el treball de sapes o la col·locació d'elements per escalar els murs; la seua construcció indica l'ús habitual d'armes de foc de tir tens. Combinat amb un matacà superior, l'existència del qual només podem conjecturar, eliminava els angles morts i es podien llançar objectes que rebotaven i hostilitzaven els atacants. L'esperó és també un element típic de les torres dels segles XVI i XVII i es tractava d'una construcció adossada a la base del mur en forma d'angle agut amb aresta; només hi ha un esperó a la banda meridional, SO, que era la més vulnerable i es tractava d'un element per evitar la col·locació de màquines d'assetjament, encara que a la torre de les Caletes també aprofitava per a donar més estabilitat a la base de la torre, donada la inclinació del terreny. Es pot comprovar perquè la base de la torre es recolza sobre l'esperó, la qual cosa indica que aquest

es va construir primer. No queden restes de la porta, però segons es pot comprovar en altres torres estava molt alta, i els defensors havien d'accedir-hi mitjançant una escala de cordes o de fusta que es retirava en cas de perill. Era un sistema d'origen medieval molt incòmode per als defensors, però en la seua construcció es valorà més la seguretat. Tampoc no queden restes de la barbacana que se cita en la documentació.

La torre de les Caletes apareix per primera vegada en l'informe de l'arquitecte i enginyer militar Antonelli de 1561, on es diu que s'acondicionarà i s'instal·larà una guarnició permanent de tres hòmens: *la torre de las Caletas de Benidorme que esta a la parte de poniente en las Peñas del Albir se tornara a adobar y proveerse un morterete y de mosquetes, y se bolberan las tres guardas cameras que van en las dichas peñas*. El 1575 hi ha un escrit del senyor de Benidorm al virrei Vespasià Gonçaga al qual es queixa de les grans despeses que ocasiona i de la seua importància estratègica pel constant desemparament de la vila front als atacs dels pirates. La torre de les Caletes apareix amb la denominació de *atalaia* al mapa d'Abraham Ortelius de 1584 i en altres posteriors. A l'esmentat mapa, al nord de Benidorm està dibuixat amb prou exactitud el perfil de la serra Gelada i a cada extrem hi ha un cercle i una torre. Evidentment, es fa referència a les torres de les Caletes i Bombarda. També consta en la documentació que l'any 1590 va patir un atac de 500 corsaris musulmans dirigits per Arnau Mami que va ser repel·lit pels seus defensors. La torre de les Caletes apareix també citada en diverses ordenances i disposicions sobre la defensa de la costa, tot destacant les *Ordinacions tocants a la custodia, y guarda de la costa marítima del Regne de Valencia* publicades el 1673 pel virrei Vespasià Manríquez, comte de Paredes. Al segle XVIII, apareix en els plans de defensa costera de 1709 i 1710, durant la Guerra de Successió com a conseqüència de les reformes instaurades per Felip V, reorganitzant tot el sistema defensiu. Es fa constar que estava en mal estat i que calia fer-hi algunes reparacions; l'armament era molt deficient perquè el canó estava desmuntat i els soldats havien d'utilitzar les seues escopetes perquè els mosquets estaven espatllats. S'ordena que s'instal·le un alcaid *que sirva por su honor sin sueldo, y por aver un cañon se avran de mantener dos soldados, y un artillero que ganaran entre los tres noventa reales al mes*. En aquest segle tenim la primera determinació que coneixem de les seues

coordenades geogràfiques. Es troben a l'obra de l'oficial de Marina, Vicente Tofiño de San Miguel, *Derrotero de las costas de España en el Mediterráneo y su correspondencia de África*, editada per primera vegada en 1798 però amb mesures preses entre 1783 i 1784. A la badia de Benidorm es determinen dos punts: *la cuchilla de Roldán* (el tall del puig Campana) i la torre de les Caletes. Les coordenades d'aquesta són: latitud Nord 38° 30' 45''; longitud Est 6° 12' 26''. El 1814, torna a aparèixer la torre en la documentació, però la missió defensiva passa a segon pla, perquè es volia utilitzar com element de vigilància en la repressió del contraban. Es tracta del *Plan è Ynstruccion que comprende todos los puntos y calas de la costa de Alicante* (vegeu **contraban HIST.**) L'objectiu del Pla era impedir el contraban, molt important a causa de la gran quantitat de llocs on els contrabandistes podien desembarcar amagadament les seues mercaderies. Per tant, s'ordena que es col·loque una persona a la torre de les Caletes *para que observe los Buques que fondean en la Ysla mediana* i informe als seus superiors.

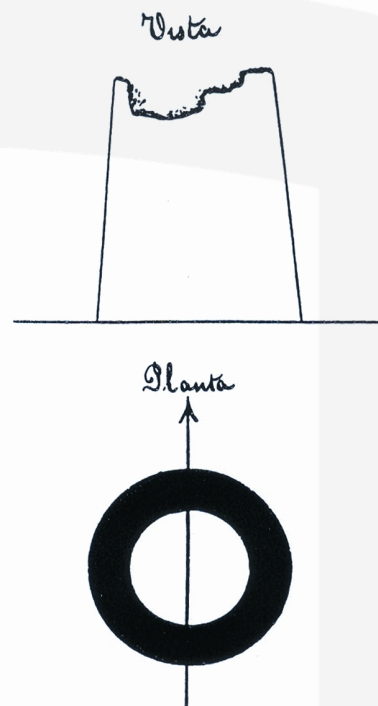

Dibuix d'Antonelli de la secció torre de guaita, segle XVI

Una de les últimes referències que tenim sobre el personal de la torre data del segle XIX. Antoni Morales Bayona, alcalde de Benidorm, es presentà el dia 26 de maig de 1851 a l'alqueria de Lliriet, cridat

pel seu propietari, Josep Thous Pérez, perquè la guàrdia civil havia rodejat la casa per ordre del governador civil d'Alacant. A la casa es trobaren diverses armes de foc i *el despacho de Alcalde de la Torre de Caletas*. L'esmentat nomenament es devia, probablement, a la seua destacada intervenció en la repressió del contraban. Uns mesos abans la torre havia estat lliurada al cos de carrabiners, que des d'aquell moment s'encarregaria de perseguir el contraban.

L'any 1870, el capità d'enginyers, Joaquim Aguado, va fer un informe tot indicant l'estat de les torres de tot el litoral amb motiu del seu lliurament al cos de carrabiners. Sobre la torre de les Caletes escriu l'1 de maig de l'esmentat any: *A una hora de camino del pueblo de Benidorm por un terreno de muy difícil piso montañoso y lleno de barrancos sin carretera de ninguna especie se halla esta torre. Está situada sobre un cerro en que termina entrando en el mar la Sierra del Seguró, este cerro es el que lleva el nombre de las Caletas. Su forma es circular pero no se conserva más que lo suficiente para dar idea de ella, se halla en un completo estado de ruina a causa de haver sido volada por los Ingleses. Fue entregada como las demás al Cuerpo de Carabineros por el de Ingenieros en 31 de Diciembre de 1850 según Real Orden de 1º de Octubre de 1849, cuyo cuerpo no la utiliza por el estado de ruina en que se encuentra. El terreno sobre que está situada es de roca y no es susceptible de cultivo, así que su redonda no tiene valor como está consignado en el inventario de la entrega que se hizo de ella al Cuerpo de Carabineros de que se ha hecho mención.*

Planta i alçat de la torre de les Caletes fets en 1870. Els murs eren més alts que en l'actualitat. Cal prendre mesures per evitar el continuat deteriorament

De tots els documents citats, les Ordinacions de Vespasià Manrique són les que més informació ens subministren per tal de conèixer com s'organitzava el servei de vigilància de les torres de guaita i com era la vida de les persones que es dedicaven a aquell treball. Arrepleguen molts elements de les Ordinacions del duc de Maqueda i afegixen d'altres nous *en buena parte motivadas por todo un cúmulo de abusos, descuidos y negligencias por parte de los oficiales y soldados de la costa* segons F. Requena. L'atac que va patir Calp l'any 1637, durant el qual la major part dels seus habitants van ser capturats i fet esclaus, va ser atribuït pels contemporanis a l'incompliment de les seues obligacions per part de les persones encarregades de la vigilància del litoral.

La torre de les Caletes formava part del *Partit de Vilachoyosa* dins del qual es trobaven les torres de la Galera, Cap Negret, Castell d'Altea, Torre de la Bombarda, *Torre, ò castell de les Escaletes*, Castell de Benidorm, Torre de l'Aguiló, Castell de la Vila Joiosa i Torre del Charco. Totes estaven sota la

supervisió d'un *requeridor* que s'encarregava de contractar, pagar i controlar els soldats, atalladors i oficials del seu districte. Estaven obligats a visitar totes les torres un mínim de tres vegades al mes, sempre en hores i dies diferents de manera que troben a les *Guardes agenes, y descuidades de dites visites, pera que millor se puxen satisfacer, y informar de com cumplixen ab ses obligacions.*

A més, el sistema de vigilància es completava amb dues persones que cada matí havien de pujar a la serra de les *Penyes del Albir una hora ans de amaneixer, y han de descobrir la Isla que dihuen mitjana, que dista de lo alt de la Serra cosa de mitja llegua, i el puesto que dihuen Bol de Bolitg, ahon pot haver fragates.* També hi havia una persona vigilant a la cova de Moncaxer (vegeu **Aigua, cova de l' TOP.**) que tenia la obligació de descobrir tots els dies al amaneixer desde la punta del Pinet a la dita Cova, que es puesto ahon poden estar amagades dos galeotes. Y mes tindrà obligació dita guarda de Moncaxer, que si fes rebato la Torre de les Escaletes ans que la Guarda de enmig (que està en les Penyes del Albir) de anar a saber la causa de dit rebato y donar déll avis al Castell de Benidorm, ò a la Companyia de Cavalls.

De la torre de les Caletes es diu que *encara que no se ha acostumat a doblar guardes en ella, de aci avant dels deu homens que Polop te obligació de enviar al Castell de Benidorm, acudiran los tres a dita torre.* L'expressió *doblar guardes* vol dir que a més dels soldats pagats pel Regne, que devien estar tot l'any, les diferents ciutats i viles estaven obligades a enviar a les seues expenses guàrdies a peu i a cavall entre maig i setembre, ambdós inclosos, i sempre que fora necessari. Era el virrei l'encarregat de donar l'ordre de *doblar les guardes.*

Les torres de la Bombarda i les Caletes no tenien *atalladors* perquè els castells d'Altea i Benidorm feien el servei. Els atalladors eren soldats a cavall que recorrien un camí predeterminat vigilant les cales i punts més amagats de la costa. Havien d'eixir mol de matí a hores que puxen descobrirles ans que apleguen les fustes a elles. Un dels atalladors de Benidorm el que haurà de anar a la part de llevant anirà per la platja fins aplegar a la punta del Pinet, en la qual el soldat, ò atalaya de la Cova de Moncaxer li donarà el segur, y ab ell passarà avant fins

encontrarse ab lo Atallador de Altea en lo puesto, que es diu lo Cap del atall, de ahon pendrà los dos atalladors lo segur del Soldat, ò Atalaya que serà de guarda en lo alt de les Penyes del Albir, que es diu Guarda de enmig.

Per la seua banda, els vigilants o *Atalayas* de les penyes de l'Albir tenien obligació d'anar vigilant el litoral fins aplegar a la torre de les Caletes i donar-hi el segur. Aleshores, els vigilants de l'esmentada torre, una vegada que havien rebut el segur, caminarien fins trobar l'únic vigilant de la cova de Moncaxer.

Normalment, la mar estava lliure d'enemics, la qual cosa s'indicava en cada torre mitjançant un feix com a *granera de broça* penjant d'una pica com a mínim de vint pams y *quant major sia dita granera millor se devisarà,* perquè els pescadors i la gent de terra, en divisar-lo, pogueren treballar segurs. Hi ha un plànol de Benidorm de 1717 al qual es veu la torre de l'Aguiló amb la pica i el feix penjant-hi en senyal de no haver perill corsari. Durant la nit es feien *tres focs de segur, com se acostuma a fer d'ordinari, l'un, a l'inici de la nit, l'altre, a mitja nit i el tercer a l'alba.* A més, es feia un senyal que es passava de torre en torre.

Però, de vegades, es descobrien naus de corsaris. En aquests casos les *Ordinacions* disposaven que es feren senyals de fum, que es disparara l'artilleria i que es donara avís a les altres torres: *quant se descobriguen enemichs tinguen obligació les Guardes, y Soldats de les Torres de fer tantes falles, o alimares, o fumades si es de dia, quantes fustes se descobriràn, responent a elles les altres Torres, ò Estancies, y en cas que les fustes, ò enemichs llancen gent en terra, facen continua, y ferma alimara, ó fumada tenint los enemichs a vista, y tenint pesa la Torre la desapararàn, pera que sien millor avisats los de terra, y les barques en la mar. Item que en les dites ocasions de rebatos haventhi tres soldats en dita Torre, partirà lo hu devès ponent, y lo altre a llevant a dar lo avis, y rebato a les Torres mes vehines restantse lo altre fent dits focs, ò fumades sens perdre als enemichs de vista. A més, a cada torre hi haurà una campana, un cargol de mar, corn ò bocina, pera dar avis per este medi.*

A partir de l'avís del sistema de vigilància, es

mobilitzava la companyia de cavalleria que solia residir a la Vila Joiosa. També acudien els soldats d'altres torres i viles. Mentre estigué en ús també acudia la guarnició del fort de Bèrnia. Si la vigilància havia estat efectiva es podia rebutjar l'atac amb relativa facilitat i hi ha nombrosos exemples que ho confirmen. Si s'havia capturat alguna nau o expedició corsària, la torre que havia donat l'avís tenia dret a cobrar un 20% del valor de la captura. Però si la vigilància havia fallat els atacs per sorpresa podien ser molt cruels: Calp i Callosa en són un bon exemple.

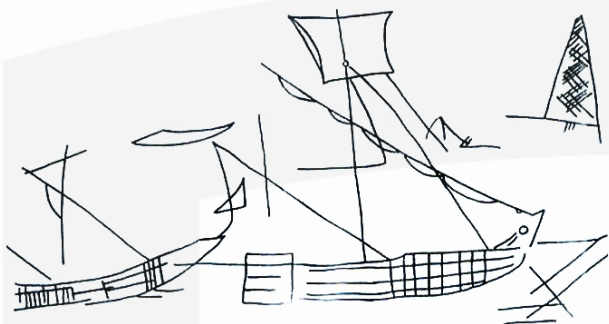
La vida dels soldats, atalladors i guardes que residien a les torres era dura. Els salaris eren escassos i si calia retallar despeses, els primers en patir les conseqüències eren ells. Cobraven per períodes de quatre mesos, anomenats *terços*. Tots ells estaven obligats a residir continuadament en les torres i la seua vida estava meticulosament ordenada. L'alcaid havia de residir nit i dia a la torre i només podia absentar-se un dia a la setmana. Havia de controlar que la porta estiguera sempre tancada i cada nit hauria de fer un mínim de tres rondes *pera regoneixer com se han mudat les centineles, y si està despert lo que ha de fer, y si toquen la campana ab la corda curta de dos pams (que es lo que deu tenir) ò ab llarga desde ahon se retiren a dormir, y trobantla llarga la deuen tallar, y notar la falta a qui la haurà comesa, y la mateixa nota faràn trobant dormint a la centinela.*

La vida privada dels vigilants de les torres hauria de ser molt correcta: *Item, ordenam, y manam, que el que sia renegador, jurador, publicament amigat, o tatur de manera que ho tinga per ofici, no es reba pera soldat, ans be sia de bona vida, y costums, y sens vicis escandalosos.* El seu temps hauria d'estar dedicat íntegrament a la vigilància de la costa, per la qual cosa estaven prohibits els llibres, els instruments musicals o les arts de caça i pesca: *Item, que ningun Soldat, Guarda, Atalaya, ò atallador que residixquen en les Torres, ó Estancies puixa tenir llibre, guitarra, gos, furò, llassos, ralls, ni altres generos de filats, ni aparells alguns de cazar, ò peixcar, ni ocuparse mentre esten de atalaya en altra faena, ocupacio o ministeri, que els puixa divertir de la continua, y atenta guardia.* Només un dels vigilants de la torre de les Caletes podia anar cada tres dies a Benidorm a comprar queviures.

Els vigilants que hagueren incomplert les seues obligacions de guàrdia (dormir o dedicar-se a altres ocupacions) eren multats amb el sou de dos mesos, la primera vegada, i amb el de tres mesos, la segona vegada, però també es podien aplicar penes corporals per part del requeridor. *Y la mateixa pena (quinze dies de sou) tinguen trobant dones en las Estancies, y Torres que no sien mullers propies dels que en elles residiràn, y trobant alguna dona de mala vida sia despedido lo Soldat per conte de que estarà.*

Amb molta freqüència, els edificis antics i fora d'ús tenen la capacitat d'originar relats populars fantasiadors i poc històrics, una mena de llegenda que encisa per la seua ingenuïtat. La torre de les Caletes no ha estat una excepció. Orts Berdín narra una d'aquestes historietes: *Siendo niño, oíamos referir á un tal Cosme Linares, que antes de desmontar los ingleses la torre de las Caletes, una noche obscura, lóbrega, desembarcaron varios moros de una galera á las faldas de las peñas de Arabí, subieron a lo más alto, ataron fuertemente la expresada torre, bajaron otra vez al mar, cogieron los dos extremos de la maroma, y estuvieron forcejeando hasta la madrugada con objeto de arrastrar aquella mole al precipicio y verse libres del alcance de sus cañones, y al sorprenderles el día en aquella operación, abandonaron los cables y se reembarcaron precipitadamente sin conseguir hacer mella al viejo muro.*

Potser hi haja una representació de la torre de les Caletes als *graffiti* de la casa del Cisteller de Benidorm. Segons Rosa M. Llorca, *en una part sembla dibuixada una espècie de torre*, encara que l'esmentada autora no acaba d'identificar-la. Però es tracta de la representació d'un edifici que per la seua forma troncocònica i la seua ubicació al costat d'un penya-segat podria tractar-se de la torre de les Caletes. Si es confirmara aquesta hipòtesi, el dibuix podria ser, com a molt tard, de principis del segle XIX ja que la torre apareix representada sencera, amb l'aspecte que oferiria abans de la seua destrucció pels anglesos.

Grafiti que mostra uns vaixells i al fons una torre de guaita. Podria ser la torre de les Caletes Rosa Llorca ()

Diccionari de Benidorm